

درس اول

بلوه‌های حکمت و تدبیر

۱. آیهی **ان فی خلق السموات و الارض و اختلاف اللیل و النهار ...** مربوط به فهم نشانه‌های قدرت خداوند برای است که در هر حال هستند و در آفرینش آسمان‌ها و زمین که پروردگارا، این‌ها بیهوده نیافریده‌ای. (سراسری فنی و حرفه‌ای ۸۷)
- (۱) مؤمنان - به یاد خدا - بصیرند
(۲) خردمندان - به یاد خدا - می‌اندیشند
(۳) مؤمنان - متفکر در عالم - می‌اندیشند
(۴) خردمندان - متفکر در عالم - بصیرند

بیاموزیم ۱:

تجلی حکمت خداوند در جهان آفرینش

یکی از سؤال‌های اصلی هر نوجوان و جوانی این است که «در چگونه جهانی زندگی می‌کند؟». پاسخ به این سؤال ① در نگاه وی به زندگی تأثیر می‌گذارد و ② به برنامه‌ها و تصمیم‌های او جهت می‌دهد. برای رسیدن به پاسخی مناسب، ابتدا از آیات شریفه‌ی قرآن کریم بهره می‌بریم: آیه‌های ۲ و ۳ سوره‌ی اعلی:

الذی خلق فسوی : همان که آفرید و آراست (مرتب و منظم کرد)

و الذی قدر فهدی : و آن که تقدیر و اندازه‌گیری کرد و سپس هدایت فرمود ﴿ هدایت خاص (تکوینی)

هر یک از موجودات جهان دارای ساختار منظم و ویژه‌ی خود هستند.

میان هدف، خلقت و هدایت، تناسب وجود دارد.

هر موجودی به گونه‌ای ساخته شده که هدف خاصی را دنبال می‌کند.

(۱) تقدیر برخاسته از حکمت الهی است (درس ۵ سال چهارم)، (۲) هدایت، مربوط به ربوبیت و تدبیر خداست.

(۱) + (۲) ﴿ از جلوه‌های حکمت و تدبیر خداوند، تقدیر خاص و هدایت تکوینی هر موجود به سوی کمالش است.

آیه‌های ۱۹۰ و ۱۹۱ سوره‌ی آل عمران:

ان فی خلق السموات و الارض : همانا در آفرینش آسمان‌ها و زمین ﴿ هستی‌شناسی، مقدمه‌ی خداشناسی است.

و اختلاف اللیل و النهار : و آمد و شد شب و روز

لآیات لاولی الالباب : نشانه‌هایی است برای خردمندان. ﴿ کسی می‌تواند حقیقت جهان را به درستی دریابد که اهل تعقل و خردورزی باشد.

«لَب» به معنای خالص هر چیزی است و عصاره و جوهره‌ی خالص انسان هم، عقل و اندیشه‌ی اوست. پس «اولی الالباب» (صاحبان خرد و اندیشه) کسانی هستند که از پوسته‌ها و ظواهر همه چیز می‌گذرند و حقایق را کشف می‌کنند. در نظر صاحبان خرد، اختلاف شب و روز تصادفی نیست و در خلقت آسمان و زمین اهدافی نهفته است.

الذین یدکرون الله : کسانی که خدا را یاد می‌کنند

قیاماً و قعوداً و علی جنوبهم : در حال ایستاده و نشسته و بر پهلو ﴿ نشانه‌ی خردمندی، یاد خدا در همه حال است.

و یتفکرون فی خلق السموات و الارض : و در (أسرار) آفرینش آسمان‌ها و زمین می‌اندیشند.

ربنا ما خلقت هذا باطلاً : (و می‌گویند) پروردگارا این (ها) را بیهوده نیافریده‌ای

سبحانک فقنا عذاب النار : پاک و منزهی (از این که چیزی را بیهوده بیافرینی) پس ما را از عذاب آتش نگاهدار.

طبق این آیه خردمندان:

① با ذکر خدا همواره به یاد او هستند.

② با تفکر در جهان خلقت به حکیمانه بودن، هدفمندی و غایت‌مندی آن پی می‌برند.

③ زمانی که می‌فهمند هستی باطل و بیهوده نیست، به هدفمند بودن آفرینش انسان نیز پی می‌برند و متوجه می‌شوند که مسئولیت و وظیفه‌ای برعهده‌ی آن‌هاست، ضمن این که از خدا طلب مغفرت می‌کنند.

آیه‌ی ۸۸ سوره‌ی نمل:

و ترى الجبال تحسبها جامدة و هی تمر مر السحاب : و کوه‌ها را می‌بینی، تو آن‌ها را ساکن می‌پنداری، در حالی که مانند ابرها در حرکت‌اند

کوه‌ها نیز مانند همه‌ی چیزهایی که روی کره‌ی زمین هستند، هم‌زمان با گردش زمین، حرکت می‌کنند و همان‌طور که ما حرکت زمین را حس نمی‌کنیم، حرکت کوه‌ها را نیز احساس نمی‌کنیم.

طرح حرکت کوه‌ها، زمین و ابرها یکی از جنبه‌های اعجاز محتوایی قرآن یعنی ذکر نکات علمی بی‌سابقه است.

صُنِعَ اللهُ الَّذِي أَتَقَنَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ : ساخته‌ی آن خدایی است که هر چیزی را استوار ساخته است. او به آنچه انجام می‌دهید آگاه است.

واژه‌ی «صُنِعَ» از صنعت: به کاری می‌گویند که براساس علم، دقت و مهارت انجام شود. حرکت کوه‌ها، نشانه‌ی قدرت حکیمانه‌ی خداست و از ثمرات حکمت و تدبیر و هماهنگی در هستی است. منظور از «اتقن کلّ شیء» این است که در بینش خداوندی، هر چیز در جای خود محکم و مّیّن است. آیه‌ی ۴۹ سوره‌ی قمر:

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ : ما هر چیزی را به اندازه آفریدیم. طبق آیه، حکم و فرمان خداوند براساس تقدیر انجام می‌گیرد، از طرفی تقدیر، از حکمت الهی سرچشمه می‌گیرد، پس این آیه بیانگر حکمت و تدبیر خداوند است. هر یک از موجودات جهان دارای ساختار منظم و ویژه‌ی خود هستند.

هولاء این آیه بیانگر رابطه‌ی قضا و قدر الهی است: درس ۵ سال چهارم. آیه‌ی ۴۴ سوره‌ی عنکبوت:

خَلَقَ اللهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ : خداوند آسمان‌ها و زمین را به حق (در کمال حکمت) آفریده **إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ** : و یقیناً در این (آفرینش) نشانه‌ای برای مومنان است. با توجه به کلمه‌ی «بالحق»، می‌فهمیم که آفرینش جهان هدفدار است و بی‌هودگی در آن راه ندارد. وقتی به روابط مستحکم و نظم استوار جهان می‌نگریم، درمی‌یابیم که جهان بر حق و درستی استوار است. قرآن کریم از انسان‌ها می‌خواهد که در این آیات بیندیشند و با عقل و استدلال و منطق، هدفدار بودن و منظم بودن خلقت را بپذیرند. از این‌رو مردم را دعوت می‌کند به پدیده‌های پیرامون خود نظر کنند. با وجود این نشانه‌ها، هرکس خردمندی پیشه نکند و به درستی نیندیشد، زبان آن را خواهد دید و جایگاه خود در جهان را نخواهد شناخت. سعدی می‌گوید:

این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود هر که فکر نکند، نقش بود بر دیوار

گزینه‌ی ۲

۲. بی بردن به هدف‌مند بودن خلقت، محصول عامل بودن به کدام آیه‌ی شریفه است؟

- (۱) رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا
(۲) يَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
(۳) الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا
(۴) رَبَّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ

گزینه‌ی ۲

هولاء در آیه‌ی **يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا ... وَ يَتَفَكَّرُونَ ... رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا ...** می‌بینیم که خردمندان کسانی‌اند که:

۱. همواره یاد خدا هستند. ۲. در خلقت جهان می‌اندیشند. ۳. خدا را نسبت به این‌که جهان را بی‌هوده نیافریده، ستایش می‌کنند. ۴. برای عاقبت به خیری خود و نجات از دوزخ، دعا می‌کنند.
۳. با توجه به آیه‌ی شریفه‌ی **إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ اخْتِلافِ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ لآيَاتٍ ...** در آفرینش آسمان‌ها و زمین و آمد و شد شب و روز، نشانه‌های خداشناسی است برای
(سراسری زبان ۸۶)

- (۱) ذاکران خدا در هر حال
(۲) خردمندان متفکر در آفرینش
(۳) خردمندان عبادت‌کننده‌ی خدا
(۴) ذاکران خداوند و متوجه به تدبیر و حکمت او

گزینه‌ی ۲

۴. با توجه به آیه‌ی شریفه‌ی **رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا مَفْهُومٌ ...** مستفاد می‌گردد. (سنجش ۸۸)

(۱) بهره‌وری و سودمندی (۲) مخلوقیت و وابستگی (۳) نظم و انضباط حیرت‌آور (۴) قانون‌مندی و هدف‌داری

گزینه‌ی ۴

هولاء اگر در یک آیه در کنار آفرینش و خلقت از واژه‌ی «باطل» استفاده شده باشد، مفهوم آیه بی‌هوده نبودن خلقت و هدف‌مند بودن آن را می‌رساند.

۵. با توجه به آیه‌ی شریفه‌ی **إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ اخْتِلافِ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ لآيَاتٍ ...** نخستین ویژگی افرادی که موصوف به می‌شوند، است. (سراسری ریاضی ۸۷)

- (۱) اولی‌الالباب - در هر حال به یاد خدا بودن
(۲) متفکران در نظام آفرینش - در هر حال به یاد خدا بودن
(۳) اولی‌الالباب - به زیور تفکر در آفرینش آراسته شدن
(۴) متفکران در نظام آفرینش - به زیور تفکر در آفرینش آراسته شدن

گزینه‌ی ۱

در آیه‌ی بعد به ترتیب «یذکرون» و «یتفکرون» از خصوصیات اولی‌الالباب است.

هولاء معیارهای تمدن اسلامی: «یتذکر اولوا الالباب»: یکسان نبودن دانایان و نادانان در آیه‌ی **قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ** **أَمَّا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ** = معیار هفتم یعنی دعوت به تعقل، تفکر و دانایی.

۶. خدای متعال ابتدا را در نظر می‌گیرد و متناسب با آن را به‌وجود می‌آورد و با همکاری بین آن‌ها را شکل می‌دهد. (آموزش و پرورش ۸۷)

(۱) اجزا - هدف - طرح و نقشه (۲) طرح و نقشه - اجزا - هدف (۳) هدف - طرح و نقشه - اجزا (۴) هدف - اجزا - طرح و نقشه

بیاموزیم ۲:

جهان واقعی و جهان خیالی

تصویری از یک جهان خیالی = جهان بی‌نظم، بی‌هدف و بی‌قانون

در جهان خیالی، در هر لحظه ممکن است بدون علت خاصی، حادثه‌ای رخ دهد، موجودی پدید آید یا از بین برود. فرض کنید صبح که از خواب بیدار می‌شوید، در هوا معلق می‌مانید، ... رخ دادن چنین حوادثی نشان‌دهنده‌ی عدم قانون و قانون‌مندی است. در چنین جهانی نمی‌توان به علم و دانش دست یافت. زیرا زیربنای تمام علوم یک سری قوانین و نظم‌های مستمر است که در چنین جهانی وجود ندارد.

جهان واقعی = جهان منظم، هدف‌مند و قانون‌مند

ابتدا در این جهان، نحوه‌ی همکاری چند عنصر ساده ولی مؤثر و مفید را بررسی می‌کنیم:

۱- همکاری اکسیژن و هیدروژن، نظام جدید آب را به‌وجود می‌آورد. این واکنش، مؤثرترین همکاری روی کره‌ی زمین است، زیرا بزرگ‌ترین نتیجه و فایده را به دنبال دارد.

۲- همکاری اکسیژن و کربن، نظام جدید دی‌اکسید کربن را به‌وجود می‌آورد.

۳- همکاری آب، دی‌اکسید کربن، خورشید و گیاه، نظام جدید قند را به‌وجود می‌آورد. این فرایند یکی از مهم‌ترین همکاری‌های روی کره‌ی زمین است. بنابراین، عناصر موجود در طبیعت، که هر کدام ساختمان و آثار خاص خود را دارند، در دسته‌ها و شکل‌های مختلف با هم همکاری می‌کنند که حاصل آن پیدایش موجودات جدید با ساختمان جدید و با خواص و آثار تازه است.

هر یک از این همکاری‌ها از نظم و قانون‌مندی خاصی پیروی می‌کند و نتایج معینی را در پی دارد.

در بیاموزیم ۱، به این سؤال هر نوجوان و جوان که «در چگونه جهانی زندگی می‌کند؟»، از طریق آیات قرآن جواب دادیم. حالا می‌توانیم با استفاده از نتیجه‌گیری بالا و با مشاهده‌ی موجودات اطرافمان به این سؤال پاسخ بدهیم:

جهان زندگی ما، مجموعه‌ای منظم و هدف‌مند است که مشمول ویژگی‌های زیر می‌شود:

۱- هر موجودی از اجزای خاص و معینی تشکیل شده است. ۲- این اجزا آرایش مخصوصی دارند. ۳- هر جزئی کار مخصوص و وظیفه‌ی معینی دارد. ۴- میان وظایف و مسئولیت‌ها پیوستگی و ارتباط مشاهده می‌شود، به گونه‌ای که کار هر یک مکمل و ادامه‌ی کار دیگری است و در ارتباط با هم معنا می‌یابند و به تنهایی ناقص است. ۵- نتیجه‌ی هر سامان و نظم و هر همکاری، هدف خاصی است که آن را از سایر همکاری‌ها جدا می‌کند.	}	ویژگی‌های مجموعه‌ی منظم

از بین همه‌ی این ویژگی‌ها، شاخصه‌ی اصلی مجموعه‌ی منظم، هدف است که مانند روح در همه‌ی اجزا و فعالیت‌ها حضور دارد.

همکاری، پیوستگی و نظام، همواره برای آن است که به هدف معینی منجر شود و به سرانجام روشنی برسد.

تذکره: اگر شاخصه‌ی هدفمندی در کار نباشد، تمام فعالیت‌های یک مجموعه «عبث» و «بیهوده» و در یک کلام، «باطل» می‌شود و با بودن آن، مجموعه‌ی فعالیت‌ها، «ثمربخش»، «هدفمند» و در یک کلام، «حق» می‌گردد.

چگونه اجزای مجموعه‌ها، متناسب با هدفی که دارند، کنار یکدیگر جمع می‌شوند؟

در پاسخ به این سؤال سه فرض وجود دارد:

- ① همه‌ی این همکاری‌ها خودبه‌خود و بدون نقشه‌ی قبلی اتفاق می‌افتد ← رد فرض: تصادف منظم و مستمر معنی ندارد.
- ② خود اجزا از این آگاهی برخوردارند و متناسب با آن هدف گرد هم می‌آیند ← رد فرض: این که مثلاً مصالح و مواد مصرفی برای ساخت یک بنا، به‌طور ارادی و با انتخاب خود گرد هم آیند، بعید است؛ به عبارتی شعور متعدد معنی ندارد.

③ خالق آگاه، خبیر و حکیم، متناسب با هدفی که در نظر دارد، اجزا را به‌وجود می‌آورد و با طرح و نقشه و برنامه‌ی معین، همکاری‌ها را شکل می‌دهد ← با رد دو فرض قبلی، نتیجه می‌گیریم که اولاً چون همکاری‌ها تصادفی نیست، پس یک طرح قبلی وجود دارد؛ دوماً این طرح را اجزا به‌وجود نیاورده‌اند، پس خالق آگاه، حکیم و مدبّر، متناسب با هدفی که در نظر دارد، اجزا را به‌وجود می‌آورد و با طرح و نقشه و برنامه‌ی معین، همکاری‌ها را شکل می‌دهد تا آن هدف و غایت محقق شود.

خطبه‌ی ۹۰ نهج البلاغه از حضرت علی (ع) درباره‌ی ویژگی‌های خلقت خداوند:

او خداوندی است که موجودات را آفرید، بدون این که از هیچ نمونه‌ی آماده و پیش‌ساخته‌ای ایده بگیرد و از کار خالق دیگری که پیش از وی جهانی را آفریده باشد، تقلید کند ... آثار صنع و نشانه‌های حکمتش در نوآوری‌های بی‌سابقه و خلقت بی‌نظیرش هویداست (ابداع در طرح و نقشه (تقدیر) و خلقت).

بنابراین، هر یک از موجوداتی که خدا آفریده، برهان آفریدگاری و دلیل خداوندی اوست؛ حتی اگر آن موجود، جامد و بی‌زبان باشد (لایات لاولی‌الالباب)؛ چرا که آن هم با زبان بی‌زبانی خالق خود را معرفی می‌کند و تدبیر خدا را باز می‌گوید، بدون این که به سخن گفتن نیازی داشته باشد (ارتباط با آیه‌ی: ما رایت شیئاً الا و رایت الله ...). دلالتش بر وجود خدا همواره استوار است و در هر لحظه آفریننده‌ی خود را نشان می‌دهد

(ارتباط با آیه‌ی: الله نور السموات و الارض).

تدبیر و تقوین

خدای متعال همه‌ی مخلوقات را براساس مقیاس، نظم مشخص، اندازه‌های مخصوص و متناسب با هریک از آن مخلوقات آفرید (این بخش از حدیث به نقش تقدیر در آفرینش اشاره می‌کند و ارتباط دارد با آیه‌ی: **أَنَا كُلُّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ**) و در آفرینش آن‌ها طوری اندازه‌ها را برقرار کرد که محکم و استوار بمانند و از هم فرو نپاشند. هر چیزی را مطابق برنامه‌ای دقیق به بهترین شکل طراحی کرد و آن‌گاه بدان نظم و ظرافت بخشید (ارتباط با آیه‌ی: **صَنَعَ اللَّهُ الَّذِي اتَّقَنَ كُلَّ شَيْءٍ**) و آن را در مسیر انجام وظیفه و دستیابی به هدف خاص وی هدایت کرد (تناسب میان ویژگی‌های هر موجود با هدفی که پیش رو دارد: (ارتباط با آیه‌ی: **الَّذِي خَلَقَ فَسُوِّيَ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى**) همه‌ی این کارها بدان جهت بود که هیچ یک از مخلوقات از محدوده و چهارچوب تعیین شده از جانب خداوند تجاوز نکند و برای رسیدن به مقصد موردنظر و کمال نهایی کوتاهی ننماید و اگر خداوند به او دستوری داد، انجام دادنش بر وی دشوار نباشد و سرکشی نکند. ← تقدیر مناسب موجودات در راستای رسیدن به هدف (در مورد انسان انجام وظایف بندگی برای قرب الهی)

گزینه‌ی ۴

۷. پدیده‌های این جهان و نظام دقیق حاکم بر آن‌ها است. (سنجش ۸۸)

- (۱) نتیجه‌ی هدف‌داری خلقت جهان
- (۲) مقدمه‌ی تدبیر حکیمانه‌ی خالق جهان
- (۳) نتیجه‌ی تدبیر حکیمانه‌ی خالق جهان
- (۴) مقدمه‌ی هدف‌داری خلقت جهان

گزینه‌ی ۳ نظام دقیق و قانونمند حاکم بر جهان، تقدیر الهی است و تقدیر برگرفته از علم و حکمت خداست.

۸. به ترتیب تصاویر «جهان غیرواقعی» و «جهان واقعی» بازتاب کدام ذهنیت است؟

- (۱) نظم بی‌غایت - قانون علیّت
- (۲) نظم بی‌علّت - نظم بی‌غایت
- (۳) بی‌قانونی در علیّت - ترکیب نظام‌مند
- (۴) بی‌نظمی در غایت - نظم بی‌غایت

گزینه‌ی ۳ وجود قانون علیّت و ترکیب نظام‌مند از مشخصات جهان واقعی است ولی چون جهان غیرواقعی اصلاً نظم ندارد، گزینه‌ی ۱ نادرست است. درضمن جهان واقعی، نظام‌مند و هدفمند است: رد گزینه‌های ۲ و ۴.

۹. در آیه‌ی **و تَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدًا وَ هِيَ تَمْرٌ مَّرَّ السَّحَابِ ...**، بعد از مفهوم در مخلوقات جهان بیان شده است.

- (۱) رتبا ما خلقت هذا باطلاً - اتقان صنع
- (۲) اَنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ - اتقان صنع
- (۳) رَتَبْنَا مَا خَلَقْنَا هَذَا بَاطِلًا - نبود خلل و شکاف
- (۴) اَنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ - نبود خلل و شکاف

گزینه‌ی ۲ یعنی بعد از دیدن قدرت حکیمانه‌ی خدا، بدونیم که هیچ کارمون از دید خدا مخفی نمی‌مونه.

۱۰. به بیان حضرت علی(ع) در نهج البلاغه، «عدم تجاوز مخلوقات از محدوده و چهارچوب تعیین شده از جانب خداوند حاکی از آن است که» (سراسری هنر ۸۷)

- (۱) خدای متعال این نظام را از روی الگوی از قبل تعیین شده نیافرید.
- (۲) آثار صنع و نشانه‌های حکمتش در نوآوری و خلقت بی‌ظیرش هویداست.
- (۳) مخلوقات در هر زمان با دلالتی استوار، آفریننده‌ی خود را نشان می‌دهند.
- (۴) هر مخلوقی در نظام موجود جایگاهی خاص با ویژگی‌های خاص خود دارد.

گزینه‌ی ۴ ویژگی و جایگاه خاص، همان تقدیر خاص است که دلیلی برای خروج از محدوده‌ی تعیین شده و کوتاهی در رسیدن به هدف، باقی نمی‌گذارد.

بانک تست

جلوه‌های حکمت و تدبیر

۱. آیه‌ی شریفه‌ی **انّ فی خلق السّماوات و الارض و اختلاف اللّیل و النّهار لآیات لاولی الالباب** ، چه توصیفی از سیمای خردمندان را بیان می‌دارد؟
- ۱) یذکرون الله قیاماً و قعوداً و علی جنوبهم وله اسلم من فی السّماوات و الارض .
 - ۲) یذکرون الله قیاماً و قعوداً و علی جنوبهم یتفکرون فی خلق السّماوات و الارض .
 - ۳) خلق السّماوات و الارض بالحق یتفکرون فی خلق السّماوات و الارض .
 - ۴) خلق السّماوات و الارض بالحق و له اسلم من فی السّماوات و الارض .
۲. کدام آیه‌ی شریفه، در نگاه جوان به زندگی تأثیر مستقیم دارد و این آیه مبین است.
- ۱) فارّج البصر هل تری من فطور - جلوه‌های حکمت و تدبیر
 - ۲) انّ فی خلق السّماوات و الارض و اختلاف اللّیل و النّهار - جلوه‌های حکمت و تدبیر
 - ۳) فارّج البصر هل تری من فطور - ودیعه‌های الهی
 - ۴) انّ فی خلق السّماوات و الارض و اختلاف اللّیل و النّهار - ودیعه‌های الهی
۳. آیه‌های کدام گزینه به ترتیب تجلّی «روح مجموعه‌ها» و «کمال اتقان و استحکام» در جهان هستند؟
- ۱) و تری الجبال تحسبها جامدة و هی تمرّ مرّ السّحاب - ما تری فی خلق الرّحمن من تفاوت
 - ۲) ربّنا ما خلقت هذا باطلاً - و تری الجبال تحسبها جامدة و هی تمرّ مرّ السّحاب
 - ۳) ربّنا ما خلقت هذا باطلاً - و له اسلم من فی السّماوات و الارض طوعاً و کرهاً
 - ۴) و تری الجبال تحسبها جامدة و هی تمرّ مرّ السّحاب - و له اسلم من فی السّماوات و الارض طوعاً و کرهاً
۴. آنچه در یک مجموعه، به کارها و مسئولیت‌ها معنا می‌دهد است و در این باره
- ۱) هدف و غایت - هر جزء وظیفه‌ی معینی را برعهده دارد.
 - ۲) پیوستگی و ارتباط - هر جزء وظیفه‌ی معینی را برعهده دارد.
 - ۳) هدف و غایت - کار هر جزء به تنهایی ناقص و ناتمام است.
 - ۴) پیوستگی و ارتباط - کار هر جزء به تنهایی ناقص و ناتمام است.
۵. از کدام گزینه نادرستی عبارت‌های «آرایش مخصوص تصادفی» و «سامان‌دهی بدون نقشه‌ی قبلی» مفهوم می‌گردد؟
- ۱) وجود شعور در استمرار هماهنگی و عدم آن در رخداد تصادفی
 - ۲) وجود شعور در استمرار هماهنگی و رخداد تصادفی
 - ۳) تعدد آگاهی منجر به بی‌نظمی
 - ۴) اجماع آگاهی‌ها در تناسب هدف و آرایش
۶. مطابق خطبه‌ی حضرت علی (ع)، برهان آفریدگاری هر مخلوق عبارت است از:
- ۱) خدای متعال همه‌ی مخلوقات را براساس مقیاس و نظم مشخص آفرید.
 - ۲) هیچ‌یک از مخلوقات از محدوده‌ی تعیین شده از جانب خدا تجاوز نمی‌کنند.
 - ۳) تمام مخلوقات دلیل خداوندی و بازگو کننده‌ی تدبیر او هستند.
 - ۴) تمام مخلوقات مطابق برنامه‌ای دقیق به بهترین شکل طراحی شده‌اند.
۷. در کدام گزینه، مفهوم صحیحی از آیه‌ی شریفه بیان نشده است؟
- ۱) ربّنا ما خلقت هذا باطلاً - هدفمندی و غایت‌مندی جهان
 - ۲) و اختلاف اللّیل و النّهار - نبود خلل و شکاف در هستی
 - ۳) یذکرون الله قیاماً و قعوداً - دائم الذکری صاحبان خرد
 - ۴) خلق السّماوات و الارض بالحق - هدفمندی و غایت‌مندی جهان
۸. مفهوم بنیادی آیه‌ی **الذّین یذکرون الله قیاماً و قعوداً و علی جنوبهم و یتفکرون فی خلق السّماوات و الارض ربّنا ما خلقت هذا باطلاً** ، در کدام فرمایش امام علی (ع) در باب ویژگی‌های خلقت نهفته است؟
- ۱) خدای متعال همه‌ی مخلوقات را براساس اندازه‌های مخصوص و متناسب با هر یک آفرید.
 - ۲) در آفرینش خداوند، اندازه‌ها محکم و استوارند و از هم فرو نمی‌پاشند.
 - ۳) آثار صنع و نشانه‌های حکمتش در نوآوری‌های بی سابقه‌اش هویداست.
 - ۴) خداوند به هر چیزی نظم و ظرافت بخشید و آن را در مسیر دست‌یابی به هدف خاص هدایت نمود.
۹. پیوسته به یاد خدا بودن و در آفرینش آسمان‌ها و زمین تفکر کردن را به این نتیجه می‌رساند که هستی هدفدار و قانونمند است که جمله‌ی حاکی از آن است.
- ۱) خردمندان - خلق السّماوات و الارض بالحق
 - ۲) اهل یقین - ربّنا ما خلقت هذا باطلاً
 - ۳) خردمندان - ربّنا ما خلقت هذا باطلاً
 - ۴) اهل یقین - خلق السّماوات و الارض بالحق

۱۰. پیام آیهی شریفه‌ی نشان دادن جلوه‌هایی از حکمت و تدبیر خداوند، در نظام هستی است و خردمندانی که در نظر افکندن به پدیده‌های جهان، تدبیر و حکمت خداوند را با چشم دل درمی‌یابند، نخستین ویژگی آن‌ها، است.

- (۱) انّ فی خلق السموات و الارض و اختلاف اللیل و النهار - یذکرون (۲) و له اسلم من فی السموات و الارض طوعاً و کرهاً - یذکرون
(۳) انّ فی خلق السموات و الارض و اختلاف اللیل و النهار - یتفکرون (۴) و له اسلم من فی السموات و الارض طوعاً و کرهاً - یتفکرون
۱۱. هر یک از مخلوقات، برهان آفریدگاری و دلیل خداوندی پروردگار است، زیرا

- (۱) آثار صنع و نشانه‌های حکمتش در نوآوری و خلقت بی‌نظیرش هویداست.
(۲) همه‌ی مخلوقات را براساس مقیاس و نظم مشخص آفریده است.
(۳) همه‌ی مخلوقات را مطابق برنامه‌ای دقیق به بهترین شکل طراحی کرده است.
(۴) موجودات بدون الگوبرداری و با اندازه‌ای مخصوص و متناسب آفریده شده‌اند.
۱۲. وجود آگاه و مدبّر و حکیم، برای تحقق هدف و غایت، به ترتیب به می‌پردازد.

- (۱) در نظر گرفتن هدف - خلق موجود - طرح و نقشه - تحقق هدف (۲) طرح و نقشه - در نظر گرفتن هدف - خلق موجود - تحقق هدف
(۳) طرح و نقشه - خلق موجود - هدف - تحقق هدف (۴) در نظر گرفتن هدف - طرح و نقشه - هدف - خلق موجود
۱۳. آیهی رتّنا ما خلقت هذا باطلاً راز و نیاز اولی‌الالباب، پس از است و این آیهی شریفه، بیانگر ضرورت معاد در پرتو می‌باشد.

- (۱) تعقل در خلقت جهان - عدل الهی (۲) تعقل در آفرینش آسمان و زمین - عدل الهی
(۳) تفکر در خلقت جهان - حکمت الهی (۴) تفکر در آفرینش آسمان و زمین - حکمت الهی
۱۴. با توجه به بیت «این همه نقش بر در و دیوار وجود هر که فکر نکند، نقش بود بر دیوار»، زیان کار کسی است که و طبق آیهی حکم و فرمان خداوند براساس تقدیر صورت می‌گیرد.

- (۱) خردورزی نموده و جایگاه خود را در جهان نشناخته است - انا کلّ شیء خلقناه بقدر
(۲) استحکام، نظم و هدفمندی مخلوقات را نشانه‌ی تقدیر نمی‌داند - الّذی قدر فهدی
(۳) خردورزی نموده و جایگاه خود را در جهان نشناخته است - الّذی قدر فهدی
(۴) استحکام، نظم و هدفمندی مخلوقات را نشانه‌ی تقدیر نمی‌داند - انا کلّ شیء خلقناه بقدر
۱۵. کدام آیهی شریفه بیانگر این است که صنعت آفرینش خداوند، هر چیزی را در کمال استواری پدید آورده است؟

- (۱) انّ فی خلق السموات و الارض و اختلاف اللیل و النهار لایات لاولی‌الالباب
(۲) رتّنا ما خلقت هذا باطلاً سبحانک فقنا عذاب النار
(۳) وترى الجبال تحسبها جامدة و هی تمرّ مرّ السحاب صنع الله الّذی اتقن کلّ شیء....
(۴) خلق السموات و الارض بالحقّ انّ فی ذلک لایة للمؤمنین

۱۶. آیهی شریفه‌ی و الّذی قدر فهدی در مقام توصیف الهی است، بنابراین برهانی بر مطلق پروردگار می‌باشد.

- (۱) تدبیر- خالقیت (۲) قدرت - ربوبیت (۳) تدبیر- ربوبیت (۴) قدرت - خالقیت
۱۷. آیهی شریفه‌ی مبین آثار نامتناهی حکمت و تدبیر متقن پروردگار و ویژگی محتوایی در قرآن کریم است.

- (۱) و ترى الجبال تحسبها جامدة و هی تمرّ مرّ السحاب ... - انسجام درونی، در عین نزول تدریجی
(۲) خلق السموات و الارض بالحقّ ... - انسجام درونی، در عین نزول تدریجی
(۳) و ترى الجبال تحسبها جامدة و هی تمرّ مرّ السحاب ... - ذکر نکات علمی بی‌سابقه
(۴) خلق السموات و الارض بالحقّ ... - ذکر نکات علمی بی‌سابقه

۱۸. طبق آیهی الّذین یذکرون الله قیاماً و قعوداً ... سبحانک فقنا عذاب النار ، بهشت به عنوان جایگاه مفهوم می‌گردد و مفهوم آیهی شریفه‌ی خلق السموات و الارض بالحقّ انّ فی ذلک لایة للمؤمنین بر خاسته از الهی است.

- (۱) ذاکران - حکمت (۲) ذاکران - قدرت (۳) خردمندان - حکمت (۴) خردمندان - قدرت
۱۹. قرآن کریم می‌فرماید: «خداوند هر چیزی را در کمال استواری پدید آورده است.» این جمله اشاره به کدام آیهی مبارکه دارد؟
(سراسری انسانی ۸۷)

- (۱) صنع الله الّذی اتقن کلّ شیء آته خبیر بما تفعلون
(۲) الّذین ... یتفکرون فی خلق السموات و الارض ربنا ما خلقت هذا باطلاً
(۳) ... ما ترى فی خلق الرحمن من تفاوت فارجع البصر هل ترى من فطور
(۴) انّ فی خلق السموات و الارض و اختلاف اللیل و النهار لایات لاولی‌الالباب
۲۰. یکی از سؤال‌های اصلی هر نوجوان و جوانی این است که «.....» پاسخ این سؤال در نگاه وی به زندگی تأثیر می‌گذارد و به او جهت می‌دهد.

- (۱) هدف از آفرینش جهان چیست؟ - برنامه‌ها و تصمیم‌های
(۲) در چگونه جهانی زندگی می‌کند؟ - برنامه‌ها و تصمیم‌های
(۳) هدف از آفرینش جهان چیست؟ - اهداف و ارزش‌های
(۴) در چگونه جهانی زندگی می‌کند؟ - اهداف و ارزش‌های

۲۱. «شاخصه‌ی اصلی» پدیده‌ها و مجموعه‌های بزرگ و کوچک جهان که همچون روح در همه‌ی اجزا و فعالیت‌های آن مجموعه حضور دارد، از دقت در کدام آیه، مفهوم می‌گردد؟

(سراسری تجربی ۸۸)

(۱) رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا

(۲) سَبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

(۳) وَ يَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

۲۲. با توجه به آیات شریفه‌ی «إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ * الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَ قُعُودًا وَ عَلَي جُنُوبِهِمْ وَ يَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سَبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ» دومین ویژگی خردمندان و نتیجه‌ی آن می‌باشد.

(سراسری زبان ۸۹)

(۱) تفکر در آفرینش - هدفدار و قانونمند یافتن هستی

(۲) همیشه و در هر حال به یاد خدا بودن - هدفدار و قانونمند یافتن هستی

(۳) تفکر در آفرینش - تنزیه ذات باری تعالی و درخواست محافظت از عذاب

(۴) همیشه و در هر حال به یاد خدا بودن - تنزیه ذات باری تعالی و درخواست محافظت از عذاب

۲۳. «خلقت محکم و استوار در نظام آفرینش» که حاکی از وجود پدیدآور «مدبر و حکیم» است، از دقت در کدام آیه مفهوم می‌گردد؟

(سراسری هنر ۸۹)

(۱) مَا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَٰنِ مِن تَفَٰوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَل تَرَىٰ مِن فُطُورٍ

(۲) هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَ الْقَمَرَ نُورًا وَ قَدَّرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ

(۳) وَ تَرَى الْجِبَالَ تَحْسِبُهَا جَمَادًا وَ هِيَ تَمْرٌ مَّرَّ السَّحَابِ صَنَعَ اللَّهُ الَّذِي اتَّقَنَ كُلَّ شَيْءٍ

(۴) إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ

۲۴. از دقت در آیه‌ی شریفه‌ی «الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَ قُعُودًا وَ عَلَي جُنُوبِهِمْ وَ يَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا مَفْهُوم می‌گردد که

(سراسری ریاضی ۸۹)

(۱) روح وحدت‌بخش به تمام مجموعه‌های جهان «هدف و غایت» است.

(۲) تمام اجزای شکل‌دهنده به آفرینش از نظم و هماهنگی غیرقابل وصف برخوردارند.

(۳) هر جزئی از اجزای جهان، خواص مخصوص به خود را دارد و کار مخصوص به خود را انجام می‌دهد.

(۴) اجزای شکل‌دهنده به جهان با آرایش مخصوص به خود در کنار یک‌دیگر به انجام وظیفه‌ی خود می‌پردازند.

۲۵. پیوستگی، ارتباط و هماهنگی آن‌گاه معنا دارد که در کار باشد و به بیان علی‌علیه‌السلام، زبان بی‌زبانی جامدات هم معرفی آفریدگار است و برقراری اندازه‌ها در آفرینش پدیده‌ها به منظور آفریده‌ها است.

(سراسری ریاضی ۹۰)

(۱) هدف - قدرت - مخلوق بودن

(۲) هدف - تدبیر - استوار ماندن

(۳) تدبیر - قدرت - مخلوق بودن

(۴) تدبیر - استوار ماندن

۲۶. «عدم تجاوز مخلوقات از محدوده و چهارچوب تعیین شده و سرکشی نکردن در برابر دستور خداوند» به بیان علی‌علیه‌السلام، بدان جهت است که خدای متعال

(سراسری هنر ۹۰)

(۱) آثار صنع و نشانه‌های حکمتش را در نوآوری‌های بی‌سابقه و خلقت بی‌ظنیرش، هویدا و نمایان سازد.

(۲) با پدید آوردن موجودات، برهان آفریدگاری و دلیل خداوندی خود را برای همیشه به خداجویان ارائه دهد.

(۳) همه‌ی مخلوقات را براساس مقیاس، نظم مشخص و اندازه‌های مخصوص و متناسب با هر یک از آن مخلوقات آفرید.

(۴) موجودات را بدون این که از هیچ نمونه‌ی آماده و پیش‌ساخته‌ای ایده بگیرد و از کار خالق دیگری که پیش از وی جهانی آفریده باشد، آفرید.

(سراسری انسانی ۹۱)

۲۷. از دقت در کدام آیه «نتیجه‌ی تفکر خردمندان در نظام آفرینش» مفهوم می‌گردد؟

(۱) رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا

(۲) سَبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

(۳) يَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

(۴) يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَ قُعُودًا وَ عَلَي جُنُوبِهِمْ

(سراسری ریاضی ۹۲)

(۱) أَنَا كُلُّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ

(۲) خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ بِالْحَقِّ

(۳) رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا

(۴) الَّذِي خَلَقَ فُسُوفَى وَ الَّذِي قَدَّرَ فَهْدَى

(سراسری تجربی ۹۲)

۲۸. اگر گفته شود: «آفرینش پدیده‌ها، مقدم بر سامان‌بخشی به آنان است» به پیام کدام آیه توجه شده است؟

(سراسری ریاضی ۹۲)

(۱) مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَ أَجَلٍ مُّسَمًّى

(۲) رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سَبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

(۳) صَنَعَ اللَّهُ الَّذِي اتَّقَنَ كُلَّ شَيْءٍ أَنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

(۴) خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ بِالْحَقِّ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

(سراسری تجربی ۹۲)

۳۰. اگر بگوییم: «کسی می‌تواند، حقیقت جهان را به درستی دریابد که عقلانیت و خردمندی در او حاکم باشد» پیام کدام آیه را ترسیم کرده‌ایم؟

(سراسری زبان ۹۲)

(۱) اِحْسَبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عِبثًا وَ أَنْتُمْ آلِنَا لَا تَرْجِعُونَ

(۲) إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ

(۳) خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ بِالْحَقِّ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

(۴) مَا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَٰنِ مِن تَفَٰوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَل تَرَىٰ مِن فُطُورٍ

جلوه‌های حکمت و تدبیر

- ۱- گزینه‌ی ۲ اولین ویژگی خردمندان، اهل ذکر بودن و دومین و مهم‌ترین ویژگی آنان، اهل فکر بودن است.
- ۲- گزینه‌ی ۲ با استناد به آیه‌ی **ان فی خلق السموات والارض ...** درمی‌یابیم در غایت‌مندی و هدف‌مندی جهان آفرینش نشانه‌هایی برای اهل خرد وجود دارد و آنان با تفکر در این نشانه‌ها در می‌یابند که جهان هدفمند بوده و به سوی کمال در حرکت است، و مسلماً خود را برای رسیدن به کمال و همراهی با جهان، آماده می‌کنند. در ضمن به ارتباط تیتراها و عنوان درس با آیه‌ها دقت کنید.
- ۳- گزینه‌ی ۲ فقط کافیست به جای روح بگین هدف! حالا هدفمندبودن جهان یعنی باطل نبودن آفرینش آن: رد گزینه‌های ۱ و ۴. در ادامه‌ی آیه‌ی گزینه‌ی ۲ داریم: **صنع الله الذی اتقن کل شیء انه خبیر بما تعملون**، یعنی کمال اتقان و محکم کاری.
- ۴- گزینه‌ی ۴ پیوستگی و مسئولیت ← کارها و مسئولیت‌ها در ارتباط با هم معنا پیدا می‌کنند ← اگر به کار هر جزء به تنهایی نگاه شود، ناقص و ناتمام به نظر می‌رسد.
- ۵- گزینه‌ی ۱ برای هماهنگی مستمر، لزوماً به شعور و آگاهی مطلق نیاز هست، رخداد تصادفی که هیچ طرح قبلی هم برای آن نبوده، نمی‌تواند چندین بار اتفاق بیافتد؛ پس در رخداد تصادفی شعور نداریم: رد گزینه‌ی ۲. تعدد آگاهی منجر به بی‌نظمی می‌شود، ولی برای رد تصادفی نبودن رخدادها، دلیل کافی نیست: رد گزینه‌ی ۳. گزینه‌ی ۴ همان تعدد شعور و آگاهی است که منجر به نظم نمی‌شود.
- ۶- گزینه‌ی ۳
- ۷- گزینه‌ی ۲ در اختلاف شب و روز نشانه‌هایی برای خردمندان است که به هدف‌مندی جهان پی ببرند، بنابراین عبارت توصیفی، منظور این آیه نیست. همراه بودن واژه‌های باطل یا حق با آفرینش، نشان دهنده‌ی هدف‌مندی آن است: رد گزینه‌های ۱ و ۴. اهل ذکر = خردمندان = اولی‌الالباب: رد گزینه‌ی ۳.
- ۸- گزینه‌ی ۴ آیه بیانگر این است که با دقت و تفکر در نظام هستی می‌توان به غایت‌مندی و هدف‌داری جهان آفرینش پی برد.
- ۹- گزینه‌ی ۳ آیه‌ی **خلق السموات والارض بالحق** نیز بیانگر هدف‌داری جهان آفرینش است اما سخن اولی‌الالباب نیست.
- ۱۰- گزینه‌ی ۱
- ۱۱- گزینه‌ی ۱
- ۱۲- گزینه‌ی ۱
- ۱۳- گزینه‌ی ۴ این آیه ضرورت معاد در پرتو حکمت الهی را اثبات می‌کند.
- ۱۴- گزینه‌ی ۱
- ۱۵- گزینه‌ی ۳ داریم: **اتقن کل شیء**.
- ۱۶- گزینه‌ی ۳ تسویه، تقدیر و هدایت، جلوه‌هایی از حکمت و تدبیر خداوند هستند و تدبیر الهی، از ربوبیت خداوند منشاء می‌گیرد.
- ۱۷- گزینه‌ی ۳ این آیه از حرکت کوه‌ها خبر می‌دهد و نشان‌دهنده‌ی یکی از اعجاز محتوایی قرآن یعنی ذکر نکات علمی بی‌سابقه است: درس ۳ سوم.
- ۱۸- گزینه‌ی ۳ **سَلَّمَ** بلد بودن قبل و بعد عبارت‌های قرآنی بسیار مهمه؛ داریم: **لآیات لاولی‌الالباب * الذین یدکرون الله قیاماً ...**، خردمندانی که ویژگی‌های آنان در این آیه آمده، از خدا می‌خواهند از آتش جهنم در امان بمانند.
- ۱۹- گزینه‌ی ۱ کلید واژه‌ی صنع، استواری رو نشون می‌ده، و مسلماً کمال هر صفت خوبی در خداونده.
- ۲۰- گزینه‌ی ۲
- ۲۱- گزینه‌ی ۱ شاخصه‌ی اصلی مجموعه = هدف = غایت = روح.
- ۲۲- گزینه‌ی ۱ نتیجه‌ی تفکر هدف دار، غایت‌مند دیدن جهان، و به دنبال این نتیجه هست که خردمندان خدا رو از هر چی بیهودگیه، تنزیه می‌کنن.
- ۲۳- گزینه‌ی ۳ **صنع الله** نشان دهنده‌ی تدبیر و مدیریت خداوند در استواری آفرینش است.
- ۲۴- گزینه‌ی ۱ **ما خلقت هذا باطلاً** : هدف‌داری و غایت‌مندی جهان.
- ۲۵- گزینه‌ی ۲ در توضیح قسمت اول، باید بگم که بدون هدف، پیوستگی و ارتباط و هماهنگی معنا ندارد، زیرا پیوستگی برای آن است که به هدف معینی منجر شود و به سرانجام روشنی برسد.
- ۲۶- گزینه‌ی ۳
- ۲۷- گزینه‌ی ۱
- ۲۸- گزینه‌ی ۴ یک «تقدم» هم در گزینه‌ی ۱ داریم: قدر مقدم بر قضاست: درس ۵ سال چهارم
- ۲۹- گزینه‌ی ۳
- ۳۰- گزینه‌ی ۲

درس دوم

با کاروان هستی

با توجه به غایت‌مندی کل جهان، نظام جهانی رو به سوی کجا دارد و رهسپار چه هدفی است؟ کمال و قرب الهی

۱. حرکت رو به رشد و تکامل جهان، بدون هیچ‌گونه خلل و بی‌نظمی، پیام تمام‌گزینه‌هاست به جز:
 - (۱) خلق السماوات و الارض بالحق ...
 - (۲) قل سیروا فی الارض فانظروا کیف بدا الخلق ...
 - (۳) ما خلقنا السماوات و الارض و ما بینهما الا بالحق ...
 - (۴) ما تری فی خلق الرحمن من تفاوت ...

بیاموزیم ۱

تجلی هدف‌مندی و پیوستگی اجزاء جهان در آیات قرآن کریم

آیه ۳ سوره‌ی احقاف:

ما خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى : ما آسمان‌ها و زمین و آنچه را میان آن دو است جز به حق و سرآمدی معین و نامبرده شده نیافریدیم.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا مُّعْرِضُونَ : و کافران از آن چه انذار داده شدند، رویگردانند.
(۱) جهان، هدف‌دار و به حق آفریده شده است.

(۲) هر یک از مخلوقات، عمر و اجل معینی دارد (تقدیر) و با فرا رسیدن زمانی معین، دنیا تمام خواهد شد.
(۱) + (۲) ← پس باید جهان دیگری هم وجود داشته باشد ← ضرورت معاد در پرتو حکمت الهی
کافران به قیامت، از آن چه انذار می‌شوند (روز قیامت) روی برمی‌گردانند.

آیه ۱ سوره‌ی تغابن:

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ : آن چه در آسمان‌ها و آنچه در زمین است خدا را می‌ستایند ← تسبیح تکوینی (همه‌ی موجودات هستی شعور دارند)

لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْخَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ : فرمانروایی مخصوص اوست، همه‌ی سپاس و ستایش (اهل عالم) مخصوص اوست و او بر هر کاری تواناست.

این آیه بیانگر مالکیت خداوند است و مالکیت خدا، مالکیتی حقیقی است.

آیه ۳ سوره‌ی تغابن:

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ : آسمان‌ها و زمین را به حق آفرید ← سیر در آفاق
وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ : و شما را صورت‌تگری کرد و صورت‌های شما را نیکو آراست ← سیر در انفس
وَالْيَهُ الْمَصِيرُ : و بازگشت به سوی اوست.

کاروان هستی همان‌طور که از خداست، رو به سوی خدا دارد.

طبق این آیه (با سیر در آفاق و انفس) می‌فهمیم:

آفرینش جهان بی‌پهلو نیست و هدفمند است، و هر یک از مخلوقات در بهترین شکل و ترکیب خلق شده‌اند و آن چه را که نیازمند رساندن آن‌ها به هدف بوده، در خلقتشان قرار داده شده است.

آیه ۸۳ سوره‌ی آل عمران:

أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ : آیا آن‌ها غیر از دین خدا را می‌جویند؟

« یبغون » به معنای می‌جویند، نشان می‌دهد که خواست و تمایل دائمی در گرایش به دین وجود دارد.

وَلَهُ اسْلَمٌ : حال آن که به فرمان اوست } حقیقت دین، تسلیم است.

} انتخاب راه غیرخدا، با حرکت هستی‌سازگار نیست.

چه کسانی تسلیم‌اند؟ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا : هر که در آسمان‌ها و زمین است خواه ناخواه

وَالْيَهُ يَرْجِعُونَ : و به سوی او بازگردانده می‌شوند ← ضرورت معاد براساس حکمت الهی (کاروان هستی همان‌طور که از خداست رو به سوی خدا دارد).

